

družbo in z manipulacijami „Gospodarske zveze“ z žlindro provzročil toliko zla in je občnemu blagru toliko škode prizadel, da bi bila njegova izvolitev tudi v nasprotju z javno moralno.

Če bodo izvoljeni gg.: Povše, Pfeifer, Pogačnik, ne bo noben človek ničesar rekel. Tudi zoper osebo gosp. dr. Šusteršiča ničesar ne rečemo, ter jo spoštujemo, reči pa moramo o politiku dr. Šusteršiču, da ga ni priporočiti kot poslanca in najmanj kot poslanca pete kurije.

Rojaki!

Sto let je minulo 3. decembra, odkar se je porodil slovenskemu narodu njegov največji pesnik, katerega ceni ves narod, in s katerim se sme dičiti tudi mej tujim svetom — France Prešeren. Pesnikovo znamenitost na široko razkladati je povsem nepotrebno; istotako neumestno pa bi bilo dokazovati, da zasluži pesnik ne samo, da ga čitamo in se ž njim ponašamo, nego tudi da njegovimu geniju postavimo viden znak svojega čislanja in svoje hvaležnosti. Ta misel je vodila podpisani odbor, ko je svojedobno izdal in pozneje ponovil poziv do slovenskega naroda, da naj prilaga svoje doneske, ki bi omogočili povzdigniti pesniku dostojen spomenik v srcu slovenskega naroda, v beli Ljubljani, kjer je pesnik pel svoje nesmrtno poezije ter ž njimi naslanjal svoje sodobnike in potomce v vseh pokrajinah, kjerkoli se glasi slovenski jezik. V svojih oklicih je odbor za povzdignjenje Prešernovega spomenika pozival Slovenke in Slovence vseh stanov in vseh pokrajin, da skupno pripomorejo proslaviti pesnika, katerega pač smejo smatrati za svojega pesnika vsi člani slovenskega rodu, ob enem pa osvetliti lice tudi slovenskemu narodu, ker bi njegovo zanimanje in njegova požrtvovalnost pričala, da ve svojim zaslužnim možem izkazovati svojo hvaležnost. Pesnikov spomenik naj bi bil torej viden znak narodovega spoštovanja in njegove hvaležnosti do svojega imenitnika, — ob enem pa tudi bodrilo mladini in odraslim, da se ogrevajo o njegovem pogledu za vse one ideale, katere je gojil pesnik sam. Katera prilika pa bi bila primernejša za povzdignjenje takega spomenika kot stoletnica Prešernovega rojstva?

Odbor se je čvrsto nadejal, da bode mogel ta dan 3. decembra l. 1900. proslaviti z odkritjem spomenika. Res so se v začetku s pohvalno vnemo odzivali Slovenci in Slovenke, in zbrala se je prilična svota. Nadejajoč se popolnemu uspehu, je razpisal odbor natečaj za načrte Prešernovemu spomeniku. Tekmovalo je šest umetnikov slovenskih s sedem načrti, ki so bili vsi bolj ali manj zanimivi. Prvo nagrado je dobil gosp. Ivan Zajec na Dunaju, kateremu bi bil odbor tudi poveril izvršitev spomenika, ki ima biti kras prestolici slovenski in trajen spomenik, dostojen pesnika, kateremu bode povzdignjen, umetnika, ki ga izvrši, in naroda, ki ga svojemu pesniku postavi, ako ne bi bilo nestalo onega, brez česar se ne

da nič izvršiti — denarja. Nabrana svota ne znaša niti polovice onega denarja, ki je potreben za povzdignjenje spomenika.

Ker pa je častna dolžnost narodova, da ne zaostane započeto delo, da ne poneha z dolgim odlaganjem projektanta umetniški zanos, s katerim nam obeta ustvariti delo, ki bode ponos naroda slovenskega, obrača se podpisani odbor ponovno do celokupnega naroda slovenskega, da vsak član njegov po svojih močeh pripomore srečno dovršiti započeto delo. Odbor ve dobro, koliko narodnega davka plačujejo Slovenci, in kako žulijo ti davki posebno one Slovence, ki so oddaljeni od središča slovenskega in izloženi navalu tujčevemu. Ali Ljubljana ne zmore vsega, pa tudi samo Kranjska ne; saj tudi Ljubljana po mogočnosti prispeva kulturnim potrebam oddaljenih rojakov. Ker pa je Prešeren vse-slovenski pesnik, zato se obrača odbor do vseh Slovenk in Slovencev ter jih ponovno poziva, da občine, društva in posamezne osebe žrtvujejo svojim sredstvom primerno svotico v svrhu, ki bode celokupnemu Slovenstvu v ponos in moralno korist.

V Ljubljani, dné 1. decembra 1900.

Za odbor za napravo spomenika Francetu Prešernu.

Iv. Hribar, župan,

t. č. predsednik.

Rajko Perušek, c. kr. profesor, t. č. podpredsednik;
Fran Trdina, mestni knjigovodja, t. č. tajnik; **dr. Josip Stare**, c. kr. tajnik finančne prokurate, t. č. blagajnik;
dr. Maks Pirc, odvetnik, **Andrej Senekovič**, c. kr. gimnazijski ravnatelj, **dr. Ivan Tavčar**, odvetnik, t. č. odborniki.

Politični pregled.

Notranji položaj. — V sredo se je povrnil cesar iz Budimpešte na Dunaj in je takoj sprejel ministrskega predsednika Körberja v dolgi avdijenci. Ta avdijenca se spravlja v zvezo s položajem sedanjega ministrstva, ki je neki zelo kritičen. Körber, ki je prav v zadnjem času kazal napram Čehom prav posebno nasprotstvo, je spoznal, da on ne naredi češki obstrukciji konec, spoznal pa tudi, da poskušajo to drugi doseči in sicer na ta način, da bi ustanovili novo koalicijsko ministrstvo. Iz strastnega nastopanja nemških levičarskih krogov taki koalicii je videti, da je sedanje ministrstvo popolnoma v oblasti nemških strank. Körber se seveda brani odstopiti. Vsled tega si hoče zasigurati vladanje s pomočjo § 14. Temu je na potu samo jedna okolnost, da je treba v državnem zboru izposlovati volitev delegacije. To pa pojde težko, kajti ne le da se temu ustavljajo Čehi, tudi Nemci nečejo o tem ničesar slišati. Tako postaja Körberjev položaj vedno nevarnejši, in češki listi že govore, da ga zadene tista usoda, kakor grofa Claryja.

Deželni zbori. — Tekom prihodnjega tedna se snidejo prvi deželni zbori. V nekaterih je pričakovati prav živahnih razprav, zlasti v dalmatinskem, v katerem bodo prišle na razpravo bosanske železnice, in v češkem, kjer se bo razpravljalo tudi o različnih aktuvelnih političnih vprašanjih. Vlada je v precejšnjih skrbeh, kako izteče zasedanje deželnih zborov, zlasti ker delajo na Štajerskem na to, da se vladna predloga o davku na žganje odkloni.

Volilno gibanje je sedaj v polnem tiru. Postalo je jako živahno, in boj zadobiva v nekaterih deželah uprav veli-

kanske dimenzije. Najčudnejše reči se čujejo iz Galicije. Ta polazijatska dežela je torišče najsilnejših političnih bojev. Karakteristično je, da tam socialnodemokratske kandidate kar brez vsacega vzroka zapirajo, kakor da so „vogelfrei“.

Vojna v južni Afriki. — V tem, ko se Buri bore z vso hrabrostjo za neodvisnost svoje domovine, ko prodirajo male in večje čete celo že v Kaplandijo, kjer se jim je moral večji angleški oddelek udati, in kjer se razglasi obsedno stanje, ker se je bati revolucije, se je angleški najvišji zapovednik maršal Roberts poslovil od svoje armade in odpotuje na Angleško. Njegov odhod pa nikakor še ne pomeni, da je južna Afrika že vsa podvržena. Z uradnim proglašenjem anecrije je bila vojna zoper Bure pač končana na papirju, a ne v resnici. Vojna bo še dolgo trajala, a Roberts gre, da bodo drugi mogli vsacega Bura smatrati za ustaša in ga umoriti, češ, da je Transvaal postal angleška last. Žal, da je Krügerjevo potovanje v Evropo ostalo brezuspešno. Nemški cesar starega prezidenta še v avdijenci ni hotel sprejeti. Če Krüger še pri ruskem carju ne najde pomoči, kar ni verjetno, potem bo kmalu grobni mir zavladal v južni Afriki.

Obrtnija.

Česa nam treba.

Posameznik zamore v današnjih časih le jako težko izhajati, zakaj boj za vsakdanji kruh je postal sila trd in težaven. Pomagati si posameznik že skoro več ne more sam, nego le v družbi z drugimi. To spoznanje je povzročilo, da se dandanes vse organizira in sicer po svojih gospodarskih interesih, tako da se na ta način ustvari skupno delovanje, da se osredotočijo vse moči na dosego gotovega smotra.

Kamor pogledamo, povsod vidimo, kako se vsi stanovni organizirajo. Bolj ko je kateri stan potreben skupnega delovanja, lažje se pridobe njegovi pripadniki za organizacijo. Nič se ne pretirava, če se reče, da je dandanes že vsak stan bolje ali slabše organiziran. Organizirani so fabrikantje v svojih kartelih in v svojih skrivnih, zoper delavce naperjenih zvezah; organizirani so veletrgovci; organizirani so uradniki, učitelji, notarji, advokati, duhovniki, organizirani so pisarji in zlasti delavci, katerih organizacija je najčvrstejša in najmočnejša. Iz kratkega organizirani so vsi stanovi.

Tudi obrtniki so organizirani in celo na Slovenskem. Toda kakšna razlika mej obrtniško organizacijo v Nemčiji, na Češkem, v Belgiji in pa mej organizacijo na Slovenskem! Ta razloček nam šele prav jasno kaže, kako smo Slovenci ravno na polju obrtniške organizacije daleč zaostali za drugimi naprednimi narodi.

V tem, ko so drugod obrtniki organizirani na jedni strani po strokah, da si tako ustvarijo pogoje za boljše ugodnejše materielno uspevanje, za omogočenje konkurence z veleindustrijo, za vzgojo boljšega obrtniškega naraščaja itd. združujejo se na drugi strani tudi v namen, da si na političnem polju pridobe moči, dobro vedoč, da je le s tem mogoče vplivati v kakonodajstvo in na

ukrepe raznih javnih korporacij v smislu koristij obrtnega stanu.

Kako pa je v nas. Strokovne organizacije se bore malo. Zadruga, ki obstoje, se niso obnesle in obrtniki so najbolj veseli, kadar o njih ničesar ne slišijo, sploh so pa te zadruga le birokratične uredbe brez vsacega večjega pomena. Strokovnjaških zadrug pa skoro nič ni.

Pač imamo nekaj političnih društev, ki so jih ustanovili obrtniki. Imamo konservativno obrtno društvo, imamo nekako obrtno zvezo, ali kaj sta ti društvi. Nobeno se ne gane, obe društvi spita in tako je danes obrtnik na Kranjskem popolnoma neorganiziran. Obrtni stan je jedini, ki nima nikake organizacije.

Obrtniki, ali bi ne bil že čas, da se temu konec naredi?

Kmetijstvo.

Kako pripravljati sadni mošt.

Ker je letos ne samo pri nas, ampak tudi na Kranjskem, Štajerskem, Avstrijskem in višje gori na Nemškem bogata sadna letina in se je zlasti zimskega sadja, jabolk in hrušk pridelalo v nenavadni obilnosti, ni skoro misliti na ugodno sadno kupčijo in samo pozna zimska jabolka in hruške bo morda o pustu ali proti veliki noči možno prodajati po taki ceni, da se utegne kupčija izplačati. Ker je pa sadje letos v prav mnogih krajih ranjeno po toči, ali zaradi preoblega rodu premalo razvito, ali slednjič črvivo in gnitju naklonjeno, je resno skrbeti za to, da se vse tako sadje uporabi v izdatno korist producentom.

Dobro zimsko sadje se v svojem času gotovo koristneje uporabi, kakor zdaj; tako imamo v naših gorah mnogo Dunajk (Mešanckerc) in pogačic (Haslinger), o katerih ni dvomiti, da se po novem letu in do pomladi prav dobro prodajo. Ti vrsti je lahko ohraniti do meseca maja, in takrat je veliko povpraševanje po njih, ker so že vse druge vrste po šle. Druge slabše vrste in tudi bolj drobne, nepopolnoma razvite po toči ranjene Dunajke je najkoristneje uporabiti za izdelovanje mošta, jabolčnika, kakor ga delajo tudi v drugih sadorodnih deželah.

V naslednjem hočemo povedati, kako ravnati, da dobimo dober, vstrajen sadni mošt.

V to odmenjeno sadje naj bode prav zrelo, tako da bode imelo svojo popolno vsebino sladkorja. Najbolje je, da vzamemo več vrst jabolk ali hrušk in sicer bolj sladkorne, potem kisljate, kakoršne so Reinete in slednjič nekoliko trpkih, ki obsegajo mnogo tanina (čreslovine), kakoršne so divjake ali lesnike. Iz take zmesi napravimo mošt, ki se naglo izčisti in dobro ohrani. Če imamo premalo kisljih jabolk ali Reinet, pomagajmo si s tem, da dodamo moštu 50 do 100 gramov citronove kisline,